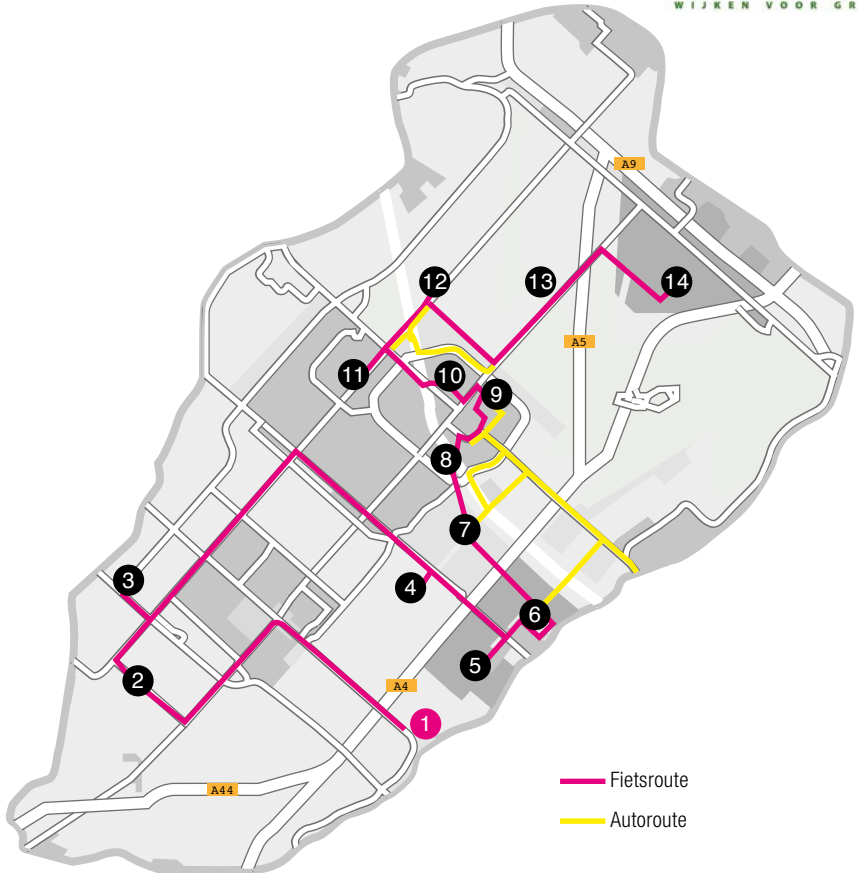

Fietsen langs boomgaarden in de Haarlemmermeer

12

Lengte: circa 25 km

'Bomen om bij weg te dromen' is een serie fiets- en wandelroutes (evt. autoroute) langs bijzondere en monumentale bomen in de Haarlemmermeer

U wandelt, fietst of rijdt er met de auto vaak ongemerkt voorbij. Bomen die meestal al meer dan een eeuw figureren in de ontwikkeling van de Haarlemmermeer. Een aantal heeft de ontstaansgeschiedenis tot op heden meegemaakt en de oudste bomen - de essen bij de Eendenkooi in Vijfhuizen - hebben enkele eeuwen over het Haarlemmer Meer uitgekeken! Bomen die onze polder een groen gezicht geven, ons van zuurstof voorzien en van fijnstof verlossen. Velen zijn zo mooi en/of indrukwekkend, dat je er gemakkelijk bij wegdroomt. Er zijn veertien routes beschikbaar in ALLE delen van de Haarlemmermeer. Kijk voor een overzicht op www.stichtingmeergroen.nl

De voorjaarsbloesem van fruitbomen geeft mensen het gevoel dat de zomer in aantocht is. Deze fietsroute voert u langs de veertien mooiste en lekkerste fruit- en notenboomgaarden dwars door de Haarlemmermeer. Deze bomen hebben ons wat extra's te bieden ten opzichte van 'gewone bomen': prachtige bloesem en eetbare vruchten. Om die vruchten te kunnen leveren maken fruitbomen eerst bloemen. Ze bloeien meestal zo massaal, dat ze een lust voor het oog zijn. Voor insecten is de bloesem een belangrijke bron van nectar en stuifmeel. Insecten en andere dieren zijn weer van groot belang voor de bestuiving en verspreiding van zaden. Over miljoenen jaren is een 'werkverdeling' ontstaan die ervoor zorgt dat er altijd soorten zijn die bloeien in de periode dat insecten actief zijn, en dat er het jaar rond bessen en noten zijn. Een fietsrondje in het voorjaar en in het najaar geven u een compleet beeld van deze bijzondere bomen.

In deze route interpreteren we de betekenis van 'fruit' breed. Naast het traditionele fruit zoals appels, peren en pruimen is er het hele jaar door nog veel meer eetbaars te genieten. We nemen dus ook een aantal soorten mee waarvan u mogelijk niet weet dat de vruchten ervan eetbaar zijn.

Plukken of niet plukken?

- Sommige boomgaarden zijn openbaar en daar mag u zelf plukken (Fruittuinen, Plesmanhoek, Boomgaard IJweg naast Boerderij Stad Zaandam, Burgemeester Pabstlaan, Zwaansbroek, Burgerveen).
- Andere zijn toegankelijk maar worden geëxploiteerd. U mag deze bezoeken en kunt er fruit kopen of zelf plukken tegen betaling (De Olmenhorst, Fort boerderij Aalsmeer, Boerderij de Vogel, Sloterland).
- De vruchten in De Heimanshof zijn bedoeld voor de natuurlessen van scholen. U mag ze proeven maar niet oogsten.
- Voor de privé-tuinen van een aantal van de mooiste en best onderhouden hoogstamboomgaarden van de polder geldt: bezichtigen vanaf de weg mag, niet plukken.

Bloei- en oogsttijd

De bloeiperiode valt meestal in de periode half april tot half mei. De volgorde van eerst bloeiende naar laatst bloeiende is als volgt: kers --> pruim --> peer --> appel. Nachtvorst in het voorjaar kan grote schade aanrichten bij de bloesem. Om dit tegen te gaan wordt er gesproeid met water. Bij het bevriezen van water komt warmte vrij, ofwel de koude wordt eerst opgenomen door het water om te bevriezen en pas als het water bevroren is, zakt de temperatuur onder nul. Zolang er nog water is, zal de plant niet bevriezen. De met ijs bedekte bomen en bloesem zijn een spectaculair gezicht. Als de vorst voorbij is, wordt er met tussenpozen doorgesproeid tot al het ijs ontdooid is.

De oogstperiode voor kersen is vanaf juni tot en met juli. Pruimen zijn rijp vanaf eind juli tot begin september. Voor appels geldt ongeveer begin september tot eind oktober en voor peren van half september tot eind oktober.

Fiets of auto

De route leidt u door de hele polder en sommige bezienswaardigheden liggen vrij ver uit elkaar. Dit geldt vooral voor de vrij zeldzame boerderijen waar generaties lang de zorg voor gebouw en/of de bomen zo goed was, dat de oorspronkelijke, indrukwekkende oude bomen in volle glorie overleefd hebben. U kunt natuurlijk ook delen van de route bezoeken op het moment dat u er in de buurt bent in de juiste periode van het jaar.

De route is ook per auto te volgen. Waar deze afwijkt van de fietsroute vindt u een autoroute gemarkeerd met dit picto:

Deze correspondeert met de onderbroken gele lijnen op de kaart. De doorgetrokken rode lijn is voor de fietsers.

We beginnen de route bij Dorpshuis Marijke, Oude Venneperweg 24 in Burgerveen. Loop vanaf het dorps huis naar de rotonde en ga daar het schelpenpad op.

1 In 2013 is op initiatief van de inwoners van Burgerveen het Rondje Burgerveen aangelegd. Dit is een wandelpad rond het dorp, door de Ruige Hoek, in de vorm van een schelpenpad. Er is een pluktuin voor fruit en bloemen. De bewoners kunnen in het voorjaar genieten van de bloesem en in het najaar hun eigen appels, peren en pruimen plukken.

Ga via de Venneperweg richting Nieuw-Vennep. Volg deze weg tot net over de Hoofdvaart en sla daar linksaf Hoofdweg Westzijde. Rijd door tot de kruising met de Lisserweg en sla daar rechtsaf. Bij nummer 481 ziet u Landgoed De Olmenhorst.

2 Landgoed De Olmenhorst

De Olmenhorst is een familiebedrijf dat al ruim 150 jaar wordt gerund door de familie De Clercq. De Olmenhorst ligt in de hoek Lisserweg/IJweg in het zuiden van de polder en is 31 ha groot. De gronden werden gekocht in 1854, twee jaar nadat het Haarlemmermeer was drooggelegd. Op de Betsyhoeve, zoals deze eerst heette, werden aardappelen, tarwe, vlas en erwten geteeld. Eind 19de eeuw werd de eerste fruitboomgaard geplant. Dat was heel bijzonder, omdat zo iets in de wijde omgeving vrijwel niet voor kwam. Na een brand werd er in 1894 een nieuwe boerderij gebouwd in een bosstrook met voornamelijk iepen (olmen). Zo kreeg de nieuwe boerderij de naam 'De Olmenhorst'. De eerste twee generaties waren herenboeren/bestuurders die elders woonden. Stephen Willem (Willy) de Clercq (1878-1938) besloot zich op zijn bedrijf te vestigen. Hiervoor liet hij in 1906 de karakteristieke houten villa bouwen. Onder hem kreeg de fruitteelt een veel belangrijkere plek in de bedrijfsvoering. Hij liet vele nieuwe boomgaarden aanplanten en nieuwe schuren bouwen voor het bewaren en sorteren van het

fruit. Onder de vierde telg (Govert) speelde De Olmenhorst een belangrijke rol in de oorlog als hoofdkwartier van de lokale Binnenlandse Strijdkrachten.

In de jaren '70 en '80 gaf Govert aan enkele jonge mensen de gelegenheid om op het landgoed te komen wonen en bood hij werkruimte aan kunstenaars aan. Zo groeide De Olmenhorst uit tot een kleine gemeenschap waar nu zeven huishoudens en vier ateliers zijn gevestigd. Florian de Clercq (1960), de huidige eigenaar, is zijn vader opgevolgd in 1986. Hij richtte zich alleen op de fruitteelt; het akkerbouwareaal werd afgestoten. Omdat het in de fruitteelt niet lang daarna erg slecht ging, is de familie de bedrijfsvoering weer gaan verbreden. Het kleine winkeltje voor afzet van het eigen fruit is uitgegroeid tot een Landgoedwinkel met café. U kunt er koffie drinken en een speurtocht over het terrein doen. De evenementen zoals zelfpluk, de voorjaairfair en de winterfair trekken duizenden bezoekers.

Bomen op De Olmenhorst

De entree vanaf de Lissersweg is een indrukwekkende oprijlaan met gewone lindes uit 1906. De dikste heeft een stamomvang van 2.5 meter. Deze oprijlaan leidt naar het smaakvolle houten huis in Zaanse stijl met daarvoor twee indrukwekkende paardenkastanjes (dikste ruim 4 m omvang). Voor een bezoek aan de Olmenhorst is de Landgoedwinkel een goede start. Kijk op de website voor

de openingstijden en de perioden met bloesem, zelfpluk en evenementen (www.olmenhorst.nl). Zowel voor volwassenen als kinderen is een bezoek aan De Olmenhorst zeer aanbevelenswaardig. In de Landgoedwinkel is een speurtocht over het hele landgoed te verkrijgen voor zowel de bloei- als de oogstperiode. In de speurtocht krijgen speurders vragen over diverse soorten bomen en de omgeving van De Olmenhorst. Vanuit het Landgoed is ook een boerenwandelpad door de akkers te lopen tot aan de Hoofdvaart.

Fruitrassen op De Olmenhorst

Traditionele appelrassen: Alkmene, Rode Boskoop (Goudreinet), Cox's Orange, Elstar, Jonagored, Jonagold.

Nieuw geplant de laatste jaren: Santana, (Rode) Topaz (Evita), Dalinco, Rubinola, Autento en Collina.

Traditionele perenrassen: Conference, Doyenné du Comice, Triomphe de Vienne en Beurré Alexander Lucas.

Stoofperenrassen: Gieser Wildeman, Winterjan, Zoete Brederode en Winterrietpeer.

Nieuw geplant de laatste jaren: Concorde (kruising van Conference en Comice)

Bij de hoogstamboomgaard staat een informatiebord met de boomindeling en er hangt bij iedere boom een bordje met informatie.

Verlaat de Olmenhorst (rechtsaf) via de Lisserweg en volg deze westwaarts tot de IJweg. Volg de IJweg tot de Venneperweg (4 km) en sla daar linksaf en fiets 1 km richting Beinsdorp. Als u onder de N205 door bent, ligt daar het (smalle) groengebied Zwaansbroek. Links en rechts van de Venneperweg liggen twee perenboomgaarden.

3 Perenboomgaard Zwaansbroek bij Beinsdorp

De beide perenboomgaarden tellen resp. 15 en 16 bomen. Er wordt weinig onderhoud aan de bomen gepleegd. Er zit dan ook niet zoveel fruit aan de bomen. U mag wel zelf plukken, maar laat ook wat voor anderen over.

Ga nu terug naar de naar de IJweg. Volg deze 4 km tot de Bennebroekerweg. Sla daar rechtsaf richting Rijsenhout. Volg die oostwaarts tot de eerste zijweg nadat u onder de spoorlijn door bent gegaan. Dat is de Rijnlanderweg. U gaat rechtsaf tot de tweede boerderij aan de rechterkant, nummer 1185.

4 Hoogstamboomgaard Weltevreden

De mooie boerderij dateert uit 1869, het huis uit 1885 en de meeste bomen zijn nog iets later geplant. Bij het huis staan 2 paardenkastanjes en drie zomerlindes (grootbladige lindes) met een omvang

van circa 2 meter en van een jaar of 80 oud. De hoogstamboomgaard is ook zo oud en al die jaren goed onderhouden. Het bezichtigen meer dan waard. In deze boomgaard zijn nog een pondspeer en sterappels bewaard gebleven. Dit type fruitbomen is vrijwel overal teloor gegaan. Pondsperen doen hun naam eer aan. Het zijn reuzenstoofperen, die zeer vast hangen en ondanks de herfststormen lang aan de boom kunnen blijven hangen. Ook sterappels zijn bijzonder. Ze hebben een bijzonder dieprode kleur die ook deels in het vruchtvlees zit en kunnen tot december aan de boom blijven hangen. Het zijn echte bewaarappels met een bijzondere geur en kleur.

Ga terug naar de Bennebroekerweg en sla rechtsaf. Ga de A4 over en sla bij de entree van Rijsenhout rechtsaf de Aalsmeerderweg in (richting zuiden). Volg deze weg ongeveer 1 kilometer tot nummer 883, Hoeve Hoop doet den Landman leven.

5 Hoogstamboomgaard Hoeve Hoop doet den Landman leven

De huidige boerderij is rond 1916 gebouwd op de plek waar in 1853 een eerste boerderij kwam. In 1966 is de boerderij verbouwd en gemoderniseerd tot woonboerderij met behoud van de uiterlijke kenmerken. Daarbij horen de geteerde houten wanden van de schuren, fraaie luiken en de levensboom boven de voordeur. Van de eerste boerderij uit 1853 dateert de fraaie beuk aan de weg van 3.49 meter omtrek. De 2 zomereiken (dikste 2.17 m) die ook deel uitmaken van de oprijlaan, zijn ruim honderd jaar oud. Rechts naast de boerderij ligt een fraaie, goed onderhouden hoogstamboomgaard met appel-, peren-,

kersen- en pruimenbomen. De rassen zijn niet bekend. En misschien heeft u het geluk dat de ezels en/of de Lakenvelder koeien in de buurt grazen.

Ga nu terug op de Aalsmeerderweg tot de Bennebroekerweg. Sla rechtsaf en volg deze tot u op de Ringdijk van de Haarlemmermeer komt. Sla daar links af richting Aalsmeerderbrug. Na ongeveer 1.5 km bent u de bebouwing van Rijsenhout uit en ziet u aan uw linkerhand het Fort Aalsmeer liggen. Dit fort is beplant met grote populierbomen. Direct rechts naast een houten huis aan de weg staat het imposante ijzeren hek van het Crashmuseum. Als dat open is, kunt u de Fortboerderij bezoeken.

6 Fortboerderij Paul Bos aan de Geniedijk

De Fortboerderij ligt aan de Geniedijk bij het Fort Aalsmeer en wordt gerund door Paul Bos. Deze plek is door de week open als er gewerkt wordt aan de tuin, de fruitbomen en de schaapskudde. In de avond en in het weekend is het hek gesloten, behalve op zaterdag van 10 tot 16.00 uur als het Crashmuseum open is. Kijk voor meer informatie en openingstijden op www.boerbos.nl en www.crash40-45.nl.

Het Fort Aalsmeer en de Geniedijk zijn rond 1900 aangelegd om het militaire verdedigingsconcept van de Hollandse Waterlinie in stand te houden, nadat het Haarlemmermeer was drooggelegd. Dit concept was gebaseerd op het ondiep onder water zetten van een cirkel van polders om Amsterdam: te diep om te lopen en te ondiep om te varen. Hierdoor waren de overblijvende dijken en toegangswegen met forten beter te verdedigen. Fort Aalsmeer is een van de 45 forten van deze linie. De genieschuur bij het fort, waar nu de schaapskudde en de Fortboerderij gevestigd zijn, gaf onderdak aan paarden en wagens. De schaapskudde bestaat uit Schoonebeeker heideschape, die de Geniedijk tot de A4 begrazen. Het Fort Aalsmeer huist het Crash-museum met informatie uit de Tweede Wereldoorlog. Dit fort was de enige plek waar in vroeger tijden vrachtschepen met bijvoorbeeld de suikerbietenoogst uit de polder konden komen. Dit gebeurde via twee sluisen

die al lange tijd niet meer in gebruik zijn. Tussen het Fort en de Genieschuur en op de Geniedijk zelf zijn veel hoogstam fruitbomen aangeplant. Bezichtigen is mogelijk, zelf plukken niet.

Er staan circa 50 fruitbomen op verschillende plekken op deze locatie. De meesten staan tussen het fort en de Fortboerderij en een groot aantal staat ook langs het voetpad op de Geniedijk. Het grootste deel is in 2007 gepland door kinderen van de basisscholen in Rijsenhout.

Hoogstam- en middenstamrassen

Op het overzichtskaartje staan zes nummers. Bij deze nummers kunt u de volgende rassen vinden.

1: Appels, peren, pruimen en een kwets van onbekende rassen en een Princesse Noble (handappel). Dit zijn alle middenstambomen.

2: 2x Notarisappel (handappel, hoogstam), Opal (pruim, middenstam), Reine Claude Victoria (pruim, middenstam), 5 Pomija (appel, middenstam), Zoete Ermgaard (kookappel, middenstam), Princesse Noble (handappel, middenstam), Bramley's Seedling (handappel, hoogstam).

3: Williams (handpeer: middenstam), Yellow Transparent (zomerappel, middenstam), Laxton Superbe (handappel, middenstam); Noord-Hollandse Suikerpeer (middenstam), Mispel (middenstam), Comtesse de Paris (handpeer, middenstam); kwets (pruim, middenstam), Notarisappel (handappel, hoogstam), Opal (pruim, middenstam), kweeper (middenstam).

4: Williams (handpeer, middenstam), Zoete Brederode (stoofpeer, middenstam), Yellow Transparent (handappel, middenstam), Reine Claude Verte (pruim, middenstam), Opal (pruim, middenstam), Laxton Superbe (handappel, middenstam).

5: Sterappel (handappel, hoogstam), Reine Claude Verte (pruim, middenstam), Mirabelle (kleine wilde pruim, middenstam), Reine Claude Victoria (pruim, middenstam), Bramley's Seedling (handappel, hoogstam), Zoete Brederode (stoofpeer, middenstam), Notarisappel (handappel, hoogstam), Goudreinet (moesappel, hoogstam), Kwets (pruim, middenstam).

6: Zoete Ermgaard (kookappel, middenstam), Comtesse de Paris (handpeer, middenstam), Princesse Noble (handappel, middenstam), Goudreinet (moesappel, hoogstam), Williams (handpeer, middenstam), Yellow Transparante (zomerhandappel, middenstam), Reine Claude Verte (pruim, middenstam), Reine Claude Victoria (pruim, middenstam), Bramley's Seedling (handappel, hoogstam), Noord-Hollandse Suikerpeer (middenstam).

Per fiets kunt u langs de Geniedijk westwaarts fietsen. Na de brug over de A4 is de eerste weg die u kruist de

Rijnlanderweg. Dit is ongeveer 2.5 km fietsen. Links (zuidwaarts) komt u bij nummer 916 (Hoeve de Vogel) als onze volgende fruitstop.

Met de auto dient u om te rijden over de ringvaartdijk noordwaarts tot de N201 bij Aalsmeerderbrug. Dan richting Hoofddorp tot de eerste stoplichten na de A4 bij het Tankstation. Daar kunt u ook de Rijnlanderweg op naar links. Nummer 916 is de 2e boerderij aan de linkerkant na het passeren van de Geniedijk.

7 Hoeve de Vogel: hazelnootbos en zorgboerderij

Helaas is deze boerderij medio 2014 in handen gekomen van een projectontwikkelaar en zal het hazelnotenbos op termijn verdwijnen. Hoeve de Vogel is een boerderij uit 1895 met een indrukwekkende boerenschuur van 40 x 20 x 20 meter. Die was oorspronkelijk bedoeld voor de opslag van vlas. Die akkerbouwfunctie is sterk beperkt door alle bouwontwikkelingen. Nu is de boerderij een zorgboerderij met een groot aantal activiteiten op het gebied van fruit en streekproducten. Een bijzondere bezienswaardigheid is het enige hazelnotenbos in de Haarlemmermeer. Dit bos telt ongeveer 300 volwassen productiestruiken. Op de boerderij staan ook 10 walnotenbomen en verschillende fruitbomen. Daarnaast zijn er groentetuinen en een tuin met zacht fruit zoals bramen, frambozen, bessen en Japanse wijnbos.

Het meeste fruit wordt verwerkt in jam. De noten worden geleverd als streekproducten.

We gaan nu Hoofddorp in. Fiets terug naar de Geniedijk en volg die tot bij het station. Sla daarna direct voor het station rechtsaf. Volg het fietspad 100 meter tot het eerste stoplicht en sla daar linksaf. Fiets 100 meter rechtdoor tussen kantoren door tot u een smalle strook bos bent gepasseerd. Dat is het Wandelbos. Fiets na het Wandelbos na 20 meter rechts een woonwijkje met de naam Fruittuinen in. Volg de weg tot u tussen lage flats halverwege een voetpad met brug aan uw rechterhand ziet. Zet uw fiets ergens neer en wandel het openbare park de Fruittuinen in. Links en rechts na de brug ziet u een strook moerasbloemen die door de bewoners sinds het jaar 2000 wordt beheerd. Daarnaast staat een insectenhotel voor de solitaire bijen en wespen die in de bloemenstrook hun voedsel vinden. Daarachter ligt de oude boomgaard.

Automobilisten rijden terug naar de N201. Volg de N201 tot de eerste afslag Hoofddorp (afslag station) en sla na 30 meter rechtsaf richting het centrum. U rijdt dan op de Kruisweg. Volg die 400 meter en volg de hoofdstroom van het verkeer linksaf. Na 110 meter ziet u de Fruittuinen aan uw linkerhand. Om er te komen rijdt u door naar de rotonde voor het Burgemeester Stamplein (winkelcentrum) en gaat u driekwart rond. Daarna na 50 meter linksaf de Piratenweg in. Op de Piratenweg neemt u de tweede weg links het woonwijkje 'Fruittuinen' in. Volg de weg tot u halverwege tussen een aantal lage flats een voetpad en een brug ziet. Parkeer de auto en wandel over de brug het openbare park de

Fruittuinen in. (zie verder bij route fietsers).

8 Fruittuinen

Midden in Hoofddorp ligt een openbare boomgaard, de Fruittuinen. Hier mag vrij geplukt worden, zolang de bomen geen schade lijden. Deze boomgaard van circa 2 ha is het restant van het in 1936/1937 opgerichte fruitteelt-demonstratiebedrijf. Dit bedrijf had als doel om de mogelijkheden van fruitteelt in de Haarlemmermeer te onderzoeken. De verwachting was, dat arbeidsintensieve fruitteeltbedrijven een oplossing konden bieden voor de werkloosheid in de grote depressie van de dertiger jaren. Het demonstratiebedrijf van 7 ha en het oude deel van 3 ha van het naastgelegen Wandelbos, werden aangelegd als werkgelegenheidsproject. In het bedrijf werden appels, peren, pruimen, bessen en bramen beproefd. Het Wandelbos vormde de oostelijke windvangen. Het bedrijf was verder omringd door een essenhaag. De 7 ha was verdeeld in 20 vakken. Daarvan zijn er nu nog 7 over. Een deel ligt onder het

parkeerterrein van schouwburg De Meerse en het Gemeentehuis en een deel onder de Fruittuinen - woonwijk die rond 2000 is gerealiseerd.

Het onderzoek omvatte vooral het effect van grondbewerking (kale grond, stro-mulching en een grasmat) op de productie van verschillende rassen. De bessen en bramen zijn al spoedig door vorstschade mislukt. Ook een vak met pruimen was geen succes. De 2 vakken met peren lagen op de plek waar nu de schapenweide van de kinderboerderij en de aanliggende grasvlakte liggen. Vrijwel alle peren zijn van ouderdom weggefallen. Dat geldt niet voor de appelboomgaard die ook nu nog het grootste deel van de Fruittuinen uitmaakt.

De teelt was vooral gericht op laagstamfruit. Er is slechts 1 vak met hoogstambomen: Goudreinet, Bramley's Seedling, Manks Codlin en Jonathan appels. Het verschil tussen de hoogstam- en laagstambomen kan nu niet meer zo goed aan de hoogte van de bomen worden

afgelezen. Maar wel aan de vorm. De meeste oorspronkelijk laagstambomen hebben een vertakking van 2, 3 of 4 hoofdstammen op knie- tot heuphoogte.

Ieder jaar vallen er wel een paar van deze 'oude' jongens uit door storm of inrotten. De bewoners van de wijk Fruittuinen doen regelmatig onderhoud aan de bomen en planten ook weer nieuwe jonge bomen terug op plekken die opengefallen zijn. Welke rassen dat zijn is niet bekend.

Op het kaartje is in rode lijnen aangegeven hoe het demonstratiebedrijf opgezet was, inclusief de nummering van de onderzoeksvakken van 1 tot en met 20. De gele lijnen geven de huidige omvang aan. Bij nummer 1 is het nog steeds bestaande bedrijfspand met woning te zien. Nummer 2 geeft de natuurstrook aan die sinds 2000 door een aantal bewoners van de wijk Fruittuinen in samenwerking met De Heimanshof wordt beheerd.

De huidige boomgaard omvat de vakken 7, 8, 12, 15 en 16 en een klein deel van vak 6 en 11. Op vak 19 en 20 - vakken met peren - is geen boom meer over. Vak 15 bestaat uit midden- en hoogstambomen van de rassen Schone van Boskoop (Goudreinet), Bramley's Seedling, Manks Codlin en Jonathan. In de vakken 6 tot en met 8, 11 en 12 werden de laagstamvariëteiten in rijen aangeplant. U vindt er de volgende rassen: Ellison's Orange, Schone van Boskoop (Goudreinet) James Grieve, Laxtons Superb, Cox's Orange Pippin, Allington Pippin, Early Victoria, Yellow Transparant, Signe Tillish, Glorie van Holland en Wealthy. Van elke soort zijn er nog een paar overgebleven.

Oogst

De eerste appeloogst komt eind juli al van de Yellow Transparent en de laatste oogst van De Goudreinet (of Schone van Boskoop) en de Bramley's Seedling in oktober.

We gaan nu naar De Heimanshof. Fiets het hoofdpad van de Fruittuinen af (200 m). Op de T-splitsing aan het einde van de Fruittuinen gaat u linksaf. Ga na 100 meter rechts naar de parallelweg van de Kruisweg (300 m) en dan weer links. Hier mogen auto's niet in. Dan volgt u de Kruisweg tot de Nieuwe weg (ca 300 m), waar u rechtsaf slaat. Na ongeveer 500 meter ligt De Heimanshof aan uw linkerhand. Na 20 meter van de hoek is op Wieger Bruinlaan 1 de voetgangers- en fietsers ingang en 100 meter verder de auto-ingang op nummer 7.

9 De Heimanshof

De Heimanshof is een heemtuint van 1,7 ha die door de vereniging Vrienden van De Heimanshof beheerd wordt voor natuureducatie aan basisscholen van de Haarlemmermeer. Tot 1975 was dit terrein de boomkwekerij van de gemeente. Op het terrein is het Natuur- en Milieucentrum Haarlemmermeer (NMCH) gevestigd die de lessen organiseert en een duurzaamheidsprogramma uitvoert. Voor meer informatie zie www.deheimanshof.nl en www.nmch.nl.

De meeste planten en bomen zijn wilde soorten, maar er zijn ook gekweekte soorten. Veel inheemse planten produceren ook bloesem en vruchten, waarvan een aantal gerust 'vergeten vruchten' genoemd kunnen worden.

Op het kaartje staan 12 plekken aangegeven met interessante soorten vruchtbomen.

Nr 1: Gele kornoelje.

Er staan verspreid door de tuin verschillende struiken, maar de grootste en mooiste staat op het duin. Deze struik valt het hele jaar nauwelijks op, maar in maart staat hij als een van de eerste planten als een gele vlam te stralen. Minder bekend is dat de gele kornoelje ook eetbare vruchten produceert eind augustus/begin september. Ze zijn een beetje zuur, maar er is goed jam van te maken. Proef maar eens.

Nr 2: Europese vogelkers.

Deze grote struik of kleine boom bloeit in april en mei en heeft in augustus zwarte bessen. Ook deze bessen vinden mensen niet lekker. Door het hoge gehalte aan looizuur zijn ze wat wrang. Maar giftig zijn ze niet.

Nr 3: Sleedoorn.

Midden op de tuin, op de mergelheuvel groeit een bosje sleedoorns. De struik bloeit in april uitbundig en maakt vanaf augustus bedauwde, blauwzwarte wilde pruimpjes. Er wordt verondersteld dat we onze blauwe pruimen te danken hebben aan onafgebroken selectie van sleedoorn vanaf de Kelten. De sleedoorn is dus een voorvader van onze (blauwe) pruimen. Zijn bijnaam is echter 'trekkebek'. Dat komt omdat de bessen, voordat de nachtvorst erover gegaan is, nogal wrang en zuur zijn. Hoe meer vorst de bes gehad heeft, hoe beter ze gaan smaken.

Nr 4: Mispel.

De mispel is een roosachtige die in mei prachtig bloeit met wit-rose bloemen. Hij hangt vanaf september vol met harde,

groene vruchten. De uitdrukking is: 'Zo rot als een mispel'. Eigenlijk betekent dat 'zo rijp als een mispel'. Ook de mispel heeft wat tijd nodig om af te rijpen. Vanaf november is de binnenkant zacht en bruin als appelmoes. Dan is hij goed te eten en zit vol met vitamine C. Vroeger stond er in elke tuin een mispel als geneeskrachtige plant en als vitamineleverancier in de tijd dat vers fruit schaars werd.

Nr 5: Vlier.

De vlier zie je overal in Nederland. Zowel de witte bloemtrossen in juni/juli als de dikke, zwarte trossen met bessen zijn eetbaar. Van de bloemtrossen kun je thee of ijs maken of - gedoopt in beslag - pannenkoeken. De bessen zijn goed eetbaar, maar komen het best tot hun recht in jam, sap of wijn. Verse bessen bevatten een hele kleine hoeveelheid van een schadelijke stof, maar je moet er vele kilo's van eten om er iets van te merken. Bij verhitting van 45 graden valt dit stofje uit elkaar. Jam en wijn zijn dus helemaal veilig.

Nr 6: Taxus.

De taxus of venijnboom is giftig. In alle onderdelen van de plant zit taxol (een middel dat gebruikt wordt bij de behandeling van kanker). De taxus verpakt zijn (giftige) zaden in helrode vruchtjes.

Het vruchtje is het enige onderdeel dat niet giftig is. Je moet wel eerst de zaden eruit halen!

Nr 7: Laagstamboomgaard.

Deze boomgaard maakt onderdeel van het natuureducatieprogramma op de tuin. Kinderen kunnen op ooghoogte fruit plukken. De boomgaard is rond 1975 opgezet met bomen uit de Fruittuinen, toen een deel ervan moest wijken voor de parkeerplaats bij het gemeentehuis. Deze bomen zijn de afgelopen tientallen jaren beter gesnoeid dan de bomen in de Fruittuinen zelf en hebben daardoor hun eigen vorm behouden. Zelfs een aantal perenbomen uit de Fruittuinen heeft het hier overleefd. In 2009 is een aantal niet producerende bomen vervangen door jonge bomen.

De namen van de oude soorten zijn niet bekend, behalve die van de Perzikrode Zomerappel (die al in augustus rijp is!) en een Noord-Hollandse Suikerpeer. De nieuw geplante bomen zijn: een Notaris (appel), een Conference (peer), 2 kwetsen (pruim) en een Groninger Kroon (appel)

Nr 8: Fruitbomen

In 2011 zijn er op de natuurspeelplaats ook fruitbomen geplant langs het hek met het hockeyveld. Hier staan twee Victoria-bomen (pruim), een Mirabelle (pruim), een Williams (peer), een Opal (pruim), een Lombarts Calville (appel), een Doyenne de Comice (peer) en een Mispel.

Nr 9: Duindoorn

Op het duintje staan duindoorns. Deze stekelstuiken produceren in augustus/september heldere, oranje bessen die vol met vitamine C zitten. Als het warm is tijdens een wandeling in de (echte) duinen, is de duindoorn ook een goede dorstlesser.

Nr 10: Krentenboompje

Het krentenboompje staat vol in bloei in juni. Deze soort staat meestal in de bosranden en valt dan goed op. In de loop van augustus maakt de krentenboom diep paarse bessen. Opvallend is dat ze nooit allemaal tegelijk rijp zijn. Dat doet de plant om de kans om zijn zaden over een langere periode te verspreiden zo groot mogelijk te maken. De donkerste bessen zijn het rijpste en het lekkerst. Overigens zijn de krenten die je in de winkel koopt geen gedroogde krenten van het krentenboompje maar gedroogde rode druifjes.

Nr 11: Lijsterbes.

Naast de vlier levert de lijsterbes het grootste volume aan winbare bessen in de Nederlandse natuur. De lijsterbes raakt in augustus al vol met trossen van diep oranje bessen. Het is een van de soorten die miljoenen vogels uit het Noorden en Siberië naar onze streken trekt om te overwinteren. Ook lijsterbessen zijn eetbaar, al zijn ze niet erg lekker. Het is de bes met het hoogste gehalte aan energie (in de vorm van zetmeel); wel 25 procent van het droog gewicht. Vroeger werden de lijsterbessen dan ook gedroogd en tot meel vermalen om er koeken van te bakken.

Nr 12. De wilde zoete kers.

Er bestaan 2 soorten kersen: zure kersen of kriebelen en zoete kersen. In de winkel kopen we de gecultiveerde vorm van de zoete kers (een grote boom). De zoete kers

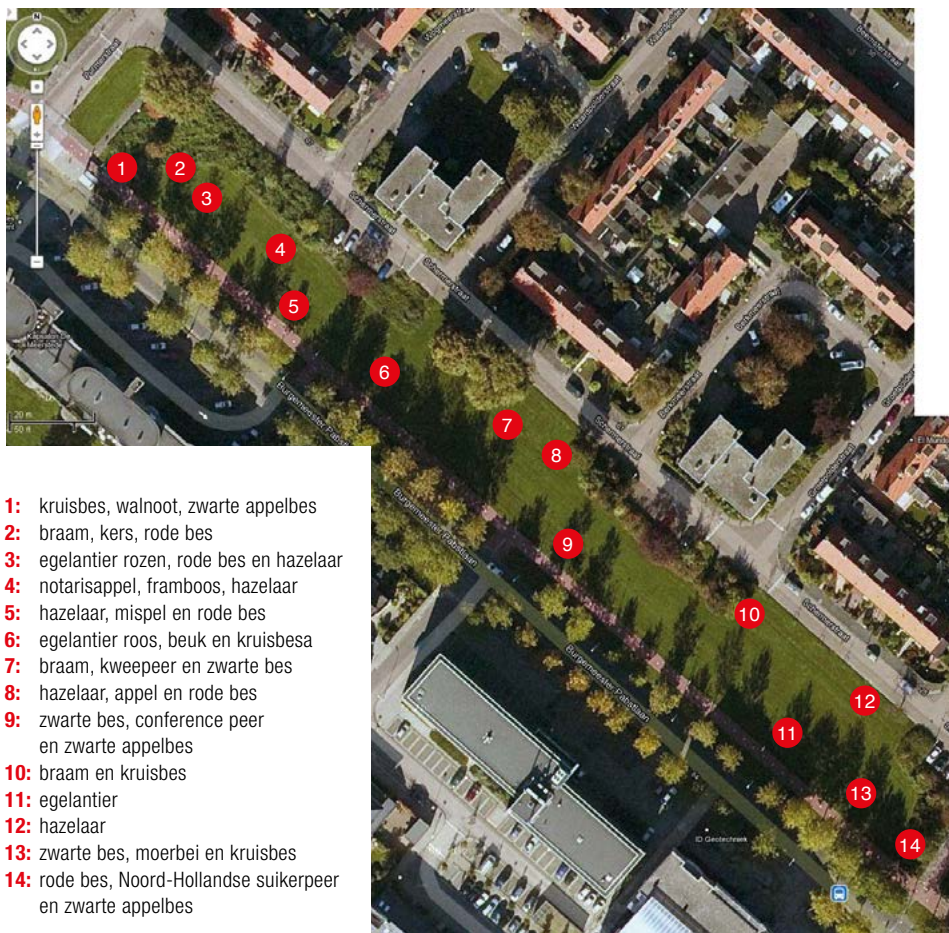
in de heemtuin is zo hoog dat we nooit snel genoeg bij de vruchten komen om de vogels voor te zijn.

De Heimanshof is altijd open op werkdagen en in het weekend als er activiteiten zijn, zoals de eerste zondagmiddag van de maand, de 3e zaterdagmiddag van de maand en in de weekenden tussen 15 april en 1 oktober van 13.00 tot 17.00 uur. U kunt op eigen houtje elk deel van het jaar rondwalen of een rondleiding aanvragen.

We gaan nu naar het vlakbij gelegen fruitpark aan de Burgemeester Pabstlaan. Ga linksaf en volg de Wieger Bruinlaan tot de T-splitsing met de Nieuweweg. Ga rechtsaf. De twee kruising rechts (na 250 m) is de Burgemeester Pabstlaan. Neem het fietspad langs deze weg en merk op dat dit een stuk hoger ligt dan de weg zelf. U bent daar op historische grond. Hier liep van 1910 tot 1935 de spoorlijn van Haarlem naar Aalsmeer en verder. De spoorlijn werd geopend in 1915 en werd door de crisis en het opkomend autoverkeer in 1935 alweer gesloten. Langs de Burgemeester Pabstlaan zijn vele interessante bomen bewaard gebleven die langs de spoorlijn hebben gestaan.

Op de T-splitsing met de Nieuweweg staan voor de Kruiskerk een paar fraaie grauwe abelen (omvang dikste 3.5 m). Langs de Burg. Pabstlaan tot de Hoofdweg (400 m) ziet u eerst een rij van zeven enorme wilgen (dikte 3.5 m omtrek), vier prachtige Hollandse iepen (dikte 2.6 m omtrek), een zuilvormige berg- of ruwe iep (1.7 m omtrek) en een paar diepgegroefde en knoestige Robina's of valse Acacias. Vlak voor de Hoofdvaart voor het kantoor van stichting Meerwaarde staat de eerste

fruitboom, een kroosjespruim of Mirabelle. Deze boom bloeit zeer uitbundig in mei en geeft massaal pruimen in juli/augustus. Ook deze boom lijkt bij het spoorwegtracé te horen. Aan de westkant van de Hoofdvaart (na 75 m) ligt aan de linkerkant het oude station van Hoofddorp. Tegenover het station ligt een bosplantsoen met een groot aantal oude haagbeuken en lindes. De dikste van deze trager groeiende soort is 2 meter in omtrek.

- 1: kruisbes, walnoot, zwarte appelbes
- 2: braam, kers, rode bes
- 3: egelantier rozen, rode bes en hazelaar
- 4: notarisappel, framboos, hazelaar
- 5: hazelaar, mispel en rode bes
- 6: egelantier roos, beuk en kruisbesa
- 7: braam, kweepeer en zwarte bes
- 8: hazelaar, appel en rode bes
- 9: zwarte bes, conference peer en zwarte appelbes
- 10: braam en kruisbes
- 11: egelantier
- 12: hazelaar
- 13: zwarte bes, moerbeï en kruisbes
- 14: rode bes, Noord-Hollandse suikerpeer en zwarte appelbes

10 Fruitpark Burgemeester Pabstlaan

Vlak bij het oude station van Hoofddorp ligt een groot grasveld. Dit kan niet bebouwd worden vanwege allerlei ondergrondse leidingen. De Stichting Wijkraad Oost en de gemeente hebben hier een fruitpark aangelegd in 2009. Het grasveld is toegankelijk gemaakt met een pad en in de krommingen van het pad zijn fruitcirkels aangelegd voor algemeen gebruik. Deze cirkels bestaan uit een hoogstamfruit- of notenboom met daar omheen een ring van bessen struiken.

U mag hier vrij plukken.

Op het kaartje staan de soorten aangegeven, voor zover wij deze op naam konden brengen.

Er is in dit gebied nog een aantal bomen dat de moeite van het bekijken waard is. Op het veld zelf langs de Schermerstraat staan flinke treurwilgen uit 1965 met een stamomvang van 4 meter. 100 meter voorbij de Purmerweg, die het grasveld doorsnijdt, staan enkele majestueuze grauwe abelen. Abelen zijn een soort populieren. Het is een natuurlijke kruising tussen de ratelpopulier en de zilverabeel. De dikste is bijna 5 meter in omtrek en de dunste altijd nog 3.5 meter. De essen ernaast van bijna 3 meter omvang zijn even oud. Ook dit zijn, gezien hun leeftijd, bomen die oorspronkelijk langs de spoorlijn geplant zijn. Het verschil in groeisnelheid tussen verschillende bomen wordt geïllustreerd door de dikste abeel (5 m), een Hollandse iep (2.5 m), een haagbeuk (2 m) en een kroosjespruim waarvan de stam op borsthoogte een omvang van 1 meter heeft. Ze zijn allemaal even oud!

Vervolg de Burgemeester Pabstlaan tot de Kruisweg (500 m). Sla op de Kruisweg rechtsaf. De fietsers kunnen het fietspad, dat na 500 meter

onder de Van Heuven Goedhartlaan doorloopt, volgen tot de IJweg (1 km).

Automobilisten moeten op de Van Heuven Goedhartlaan de rondweg (N201) oversteken en om de brandweerkazerne heen rijden tot de IJweg (300m). Op de IJweg (net voor het Haarlemmermeerse Bos) slaat u linksaf (200 m) en kruist weer de N201. We volgen de IJweg 800 meter zuidwaarts tot IJweg 1092.

11 a Hoogstamboomgaard

'Onze Lust' aan de IJweg 1092 is een monumentale boerderij uit 1856. Deze boerderij heeft een mooie stinsentuin voor het huis (bollen en planten die bloeien tussen januari en mei) en een paardenkastanje van 3 meter omtrek. Naast het huis ligt een openbare boomgaard van oude hoogstam- en middenstam rassen, waaronder een sterappel, een Noord-Hollandse Suikerpeer, een Giessen Wildman stoofpeer en een Goudreinet. De gemeente heeft op deze plek aan de IJweg in 2012) nog drie hoogstamboomgaarden aangelegd: een appelboomgaard, een perenboomgaard en een pruimenboomgaard. Zie het kaartje.

11 b Hoogstamboomgaarden naast IJweg 1071 (boerderij Stad Zaandam)

100 meter voorbij IJweg 1092 is naast de monumentale boerderij De Stad Zaandam in 2011 een openbare boomgaard aangelegd door de gemeente met vrije pluk.

We gaan nu naar een recreatiegebied dat onder beheer is van Recreatieschap Spaarwoude, de Plesmanhoek. Dit terrein van 30 ha maakt deel uit van het Groene Carré. Dit is een groengebied van 400 ha om Schiphol heen. Hiervoor keren we op de IJweg om en vervolgen onze route noordwaarts tot voorbij de N201, langs het Haarlemmermeerse bos tot 200 meter voorbij de Geniedijk.

12 Plesmanhoek

De Plesmanhoek is een recreatiegebied met als thema: overgangsgebied tussen grootschalige, Haarlemmermeerse landbouw en stadsgroen. Het plan is om er allerlei oude en nieuwe landbouwgewassen te verbouwen, waar de recreant nader kennis mee kan maken. Naast aardappelen, granen en bloemenweides wordt er ook een smul- of smikkelbos aangelegd. Daar mag vrij geplukt worden. De aanleg gebeurt door de Verenigde Lions Clubs in en om de Haarlemmermeer. Zij doen dit als onderdeel van het wereldwijde Lions-programma. Ter gelegenheid van

hun 100-jarig bestaan planten ze voor elk Lions-lid bomen. Het in 2011 gestarte programma om 1 miljoen bomen te planten, is inmiddels 'prettig uit de hand gelopen'; het gaat nu om 4 miljoen bomen! De Lions Clubs in en om de Haarlemmermeer hebben in overleg met stichting M.E.E.RGroen een regeling met het Recreatieschap getroffen om drie jaar lang (2012, 2013 en 2014) bomen en fruitstruiken te planten en dit bos daarna nog vier jaar te onderhouden. Bijzonder is dat er ook enkele bijzondere, oud Noord-Hollandse fruitrassen komen te staan. Deze zijn ter gelegenheid van het 400-jarig bestaan van de Pomologische vereniging in de Beemster opnieuw gekweekt. Voor het smulbos zijn negen van deze halfstambomen aangekocht. Deze worden geplaatst op de korte zijde van het perceel. Het gaat om de volgende bijzondere soorten halfstam perenbomen: Sappig Groentje (handpeer), Pierre Corneille (handpeer), Kamperveen (stoopeer). De halfstam appelbomen zijn: Charles Ross (hand/keukenappel), Keizer Alexander (handappel), Cox's Pomona (handappel), Beemster Vroeg (handappel), Framboosappel (handappel) en Zoete Veen (hand/keukenappel).

Aan de lange zijde van het perceel zijn flink uit de kluiten gewassen hoogstambomen geplant, die al snel vrucht dragen. Ook hier is gekozen voor oude rassen. Deze zijn over het algemeen minder gevoelig voor ziektes dan de moderne rassen.

De soorten handappels zijn: Schellinkhouter, Notaris, Groninger Kroon, Rode Boskoop, Kaiser Alexander en Laxton Superbe. Ook zijn twee moesappels aangekocht: Winterramboer en Jacques Lebel (late moesappel - nov/jan).

In 2013 zijn 19 soorten appels geplant: Glorie van Holland, Hollandse Bellefleur, Streepjesappel, Alkemene,

Schellinkhouter, Early Victoria, Ingrid, Marie, Karmijn Sonnaville, Lombarts Calville, James Grieve, Schoner van Nordhausen, Peperappel, Zijden Hempje, Von Zuccamaglio's Renette, Zoete Kroon, Schöner van Nordhausen, Glorie van Holland, Bellefleur, Santana. De volgende perensoorten zijn ook geplant: Charneux, Beurré Hardy Halfstam, Triomphe de Vienne, Williams, Kleipeer, Kruidenier, Noord-Hollandse Suikerpeer, Zoete Brederode, Winterriet, Légipont, Beurré Hardy. In 2013 zijn ook 100 bessenstruiken (zwart, wit, rood en geel) de grond in gegaan.

Onze volgende stop is bij een bijzonder goed geconserveerde stolpboerderij aan de Hoofdvaart West. Boerderij en boomgaard zijn zeer de moeite waard om nog een stukje door te fietsen. Keer terug naar de IJweg en volg na 100 meter rechtsaf het fietspad door de Groen Carré. Het deel waar de geluidsribbels zijn aangelegd tegen het vliegtuiglawaai heet Buitenschot. Fiets een paar honderd meter terug richting Hoofddorp en steek dan de Hoofdvaart over. Bij de Vijfhuizerweg is het nog vier kilometer, onder het vliegtuigviaduct door van de Zwanenburgbaan tot de laatste boerderij voor de A5 snelweg.

Automobilisten volgen de IJweg terug tot de N201 (1.5 km), nemen de Weg om de Noord tot het viaduct over de Hoofdvaart (2.5 km) en houden daar de westkant van de Hoofdweg langs de Hoofdvaart aan.

13 Hoofdweg west 315

Deze stolpboerderij ligt iets van de weg af en is omgeven door een goed onderhouden grasveld. Voor aan de weg staat een van de mooiste paardenkastanjes van de polder. Hij heeft een omtrek van 4 meter en dateert uit de vroegste jaren van de polder. De boom is zeker 120 jaar oud en mogelijk wel 160. Helaas is er door paddenstoelen rot ingetreden en is er recent een boomdikke tak afgebroken. Deze boom houdt het geen 20 jaar meer uit, maar zolang hij er staat is het genieten van zijn imposante omvang, ouderdom en de gedachte wat deze boom allemaal langs heeft zien komen.

Voor het huis staan mooie leizomerlindes van een jaar of 80 oud met een omvang van 1.2 meter. Links naast het huis staan een tien grijze of schietwilgen die ook al 80 jaar oud zijn. De dikste heeft een omvang van ruim 5 meter.

U bent hier echter naartoe gefietst voor de hoogstamboomgaard die rechts van het huis staat. De twee walnotenbomen en de vier goed onderhouden perenbomen

zijn ook zo'n 80 jaar oud en hebben een omvang van respectievelijk 1 meter en 1.2 meter. Het ras is niet bekend.

Fiets een paar honderd meter terug richting Hoofddorp en steek dan de Hoofdvaart over. Ga links de Hoofdweg Zuid op richting Badhoevedorp. U gaat onder de A5 door en neemt dan rechts de Tweeduizend El. Aan het eind gaat u links de Sloterweg op en stopt bij nummer 319.

14 Volkstuinencomplex met boomgaard Sloterland houdt het eerste weekend van mei (bloei) en het tweede weekend van september (oogsttijd) een open bomenkijkweekend van 10.00 tot 15.00 uur. Alleen dan is de tuin voor publiek toegankelijk.

Tijdens deze weekenden zijn de hoogstamfruitbomen en andere bijzondere bomen te bewonderen. Bijzonder is dat van vrijwel alle oude hoogstamfruitbomen het ras gedocumenteerd en bekend is. Een deel van de bomen plantte de oprichter van het biologisch-dynamische tuinbouwbedrijf 'Sloterland', Hans Wolterbeek, tussen 1937 en 1950. Het beheer is nu in handen van de volkstuinvereniging Vrienden van Sloterland en de familie Wolterbeek. De volgende appelsoorten zijn op Sloterland te vinden: Perzikrode Zomerappel, Bramsley's Seedling, Glorie van Holland,

Bradex/Franse zure, Manx Godlin, Groninger Kroon, Schone van Boskoop, Golden Delicious, Notaris appel, Early Victoria.

Perensoorten: Winterjan, Zwijndrechtse wijnpeer, Clapp's Favourite, Comtesse de Paris, Noordhollandse suikerpeer. Op Sloterland is geen parkeergelegenheid. Er is wel een fietsenstalling. Er is een plattegrond beschikbaar, waarop de verschillende fruitrassen zijn aangegeven.

Nawoord

Er zijn natuurlijk overal kleinere, grotere, mooie en minder mooie fruitbomen en boomgaarden te vinden. Deze veertien locaties vonden wij het meest toegankelijk en interessant om u met fruit- en notenbomen kennis te laten maken. Locaties waarvoor de eigenaren toestemming hebben gegeven om ze op te nemen in de route. We hopen dat u ervan genoten heeft en nodigen u uit om ook andere bomenroutes te proberen. Er gaat voor u vast een heel nieuwe wereld open. Kijk op www.stichtingmeergroen.nl

Colofon

Bomen om bij weg te dromen is een project van Stichting M.E.E.RGroen in samenwerking met De Heimanshof.

De routes zijn te downloaden via www.stichtingmeergroen.nl

Tekst: Franke van der Laan en Ans Röling.

Vormgeving: Member Since. Foto's: Ans Röling, Kees van der Veer.

JANUARI 2015

Mogelijk gemaakt door de provincie Noord-Holland.

